

สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

รายงานประจำปี พ.ศ. 2561

เงินทุนหมุนเวียนการสังคีต

บทที่ 1

บทนำ

เงินทุนหมุนเวียนการสังคีต

เงินทุนหมุนเวียนการสังคีต จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2524 และถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเงินทุนหมุนเวียนการสังคีต พ.ศ. 2524 อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมศิลปากรดำเนินงานโดยสำนักงานการสังคีตมีภารกิจในการจัดการแสดงในแนวทางอนุรักษ์ฟื้นฟูสืบทอดสร้างสรรค์ส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาติด้านนาฏดุริยางคศิลป์

ต่อมาให้แบ่งส่วนราชการของกรมศิลปากร ไปอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงวัฒนธรรม เพื่อให้เหมาะสมกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. 2545

ภารกิจหลัก

เงินทุนหมุนเวียนการสังคีตเป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดสำนักงานการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2490 มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่และส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติ เกี่ยวกับการแสดงนาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ตามแบบฉบับของชาติ และมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดการแสดงที่คงรูปแบบดั้งเดิมที่มีมาแต่โบราณมิให้สูญหายไปตามกาลเวลา ดำเนินการจัดการแสดงเพื่อเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏดุริยางคศิลป์ ดุริยางค์ไทย ดุริยางค์สากล และการแสดงพื้นบ้านภาคต่าง ๆ ให้บริการจัดการแสดงด้านนาฏศิลป์ ดุริยางค์ไทย ดุริยางค์สากล และการแสดงพื้นบ้านภาคต่าง ๆ แก่หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน ส่งเสริมให้ประชาชนและเยาวชนของชาติ ได้รับความรู้เกี่ยวกับการแสดงนาฏศิลป์ ดุริยางค์ไทย ดุริยางค์สากล และการแสดงพื้นบ้านภาคต่าง ๆ ส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการแสดงกับศิลปินของกรมศิลปากร และส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้รับโอกาสในการขอใช้สถานที่โรงละครแห่งชาติทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจัดการแสดง และกิจกรรมอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

หน่วยงานมีสถานที่ตั้งอยู่บริเวณโรงละครแห่งชาติ เลขที่ 2 ถนนราชินี เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200 และมีหน่วยงานในส่วนภูมิภาคจำนวน 2 แห่ง คือ โรงละครแห่งชาติภาคตะวันตก จังหวัดสุพรรณบุรี และโรงละครแห่งชาติภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งโรงละครแห่งชาติในส่วนภูมิภาค ทั้ง 2 แห่ง ได้เปิดดำเนินงานตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2543

กฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของเงินทุนหมุนเวียนการสังคีต ได้แก่

- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเงินทุนหมุนเวียนการสังคีต พ.ศ. 2524
- ระเบียบกรมศิลปากร ว่าด้วยการจัดบรรเลงดุริยางค์และการแสดงนาฏศิลป์ พ.ศ. 2536 และที่แก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. 2559

เงินทุนหมุนเวียนการสังคีตไม่เคยได้รับจัดสรรเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เบิกจ่ายจากเงินรายได้ของเงินทุนหมุนเวียนการสังคีตภายใต้วงเงินที่ได้รับอนุมัติเงินงบประมาณการรายจ่ายจากกรมบัญชีกลาง

เงินทุนหมุนเวียนการสังคีตเป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดสำนักการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรมมีหน่วยงานในส่วนภูมิภาคจำนวน 2 แห่ง คือ โรงละครแห่งชาติภาคตะวันตก จังหวัดสุพรรณบุรี และโรงละครแห่งชาติภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีได้เป็นหน่วยเบิกจ่าย เงินทุนหมุนเวียนการสังคีตเป็นหน่วยเบิกจ่ายเฉพาะในส่วนกลาง ซึ่งสำนักการสังคีตเป็นผู้รับผิดชอบบริหารจัดการเงินนอกงบประมาณตามที่ได้รับอนุมัติประมาณการจากกรมบัญชีกลาง รายการบัญชีของหน่วยงาน ในส่วนภูมิภาคได้บันทึกการรวมไว้ในงบการเงินฉบับนี้เงินทุนหมุนเวียนการสังคีตเป็นหน่วยงานที่ไม่ต้องนำรายได้ส่งคลังเป็นหน่วยงานที่เสนอรายงานและมีการจัดทำงบการเงินแยกต่างหากจากกรมศิลปากร

วิสัยทัศน์ (เงินทุนหมุนเวียนการสังคีต)

รักษาสถาปัตยกรรมสังคีต ยึดจารีตพื้นฟู พัฒนาให้คงอยู่ เผยแพร่สู่สากล

พันธกิจ

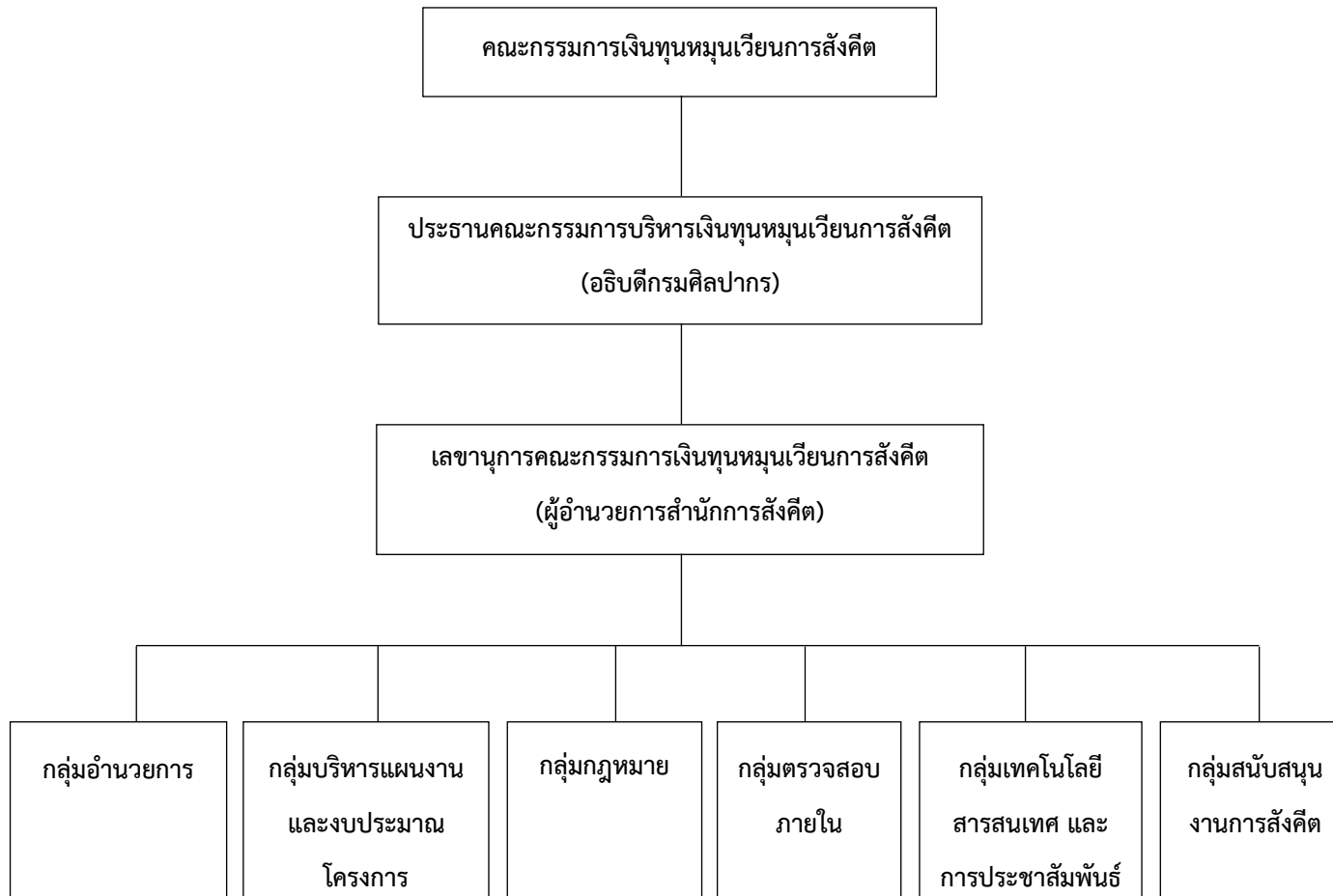
- จัดการแสดงด้านนาฏดุริยางคศิลป์ในแนวทางอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ เพื่อเผยแพร่สู่ประชาชนทั้งในและนอกสถานที่
- ให้บริการด้านสถานที่กับหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อจัดการแสดงแนวอนุรักษ์ด้านนาฏดุริยางคศิลป์ โดยมีวัตถุประสงค์นำรายได้เพื่อบำรุงสาธารณกุศล

สถานที่ติดต่อ

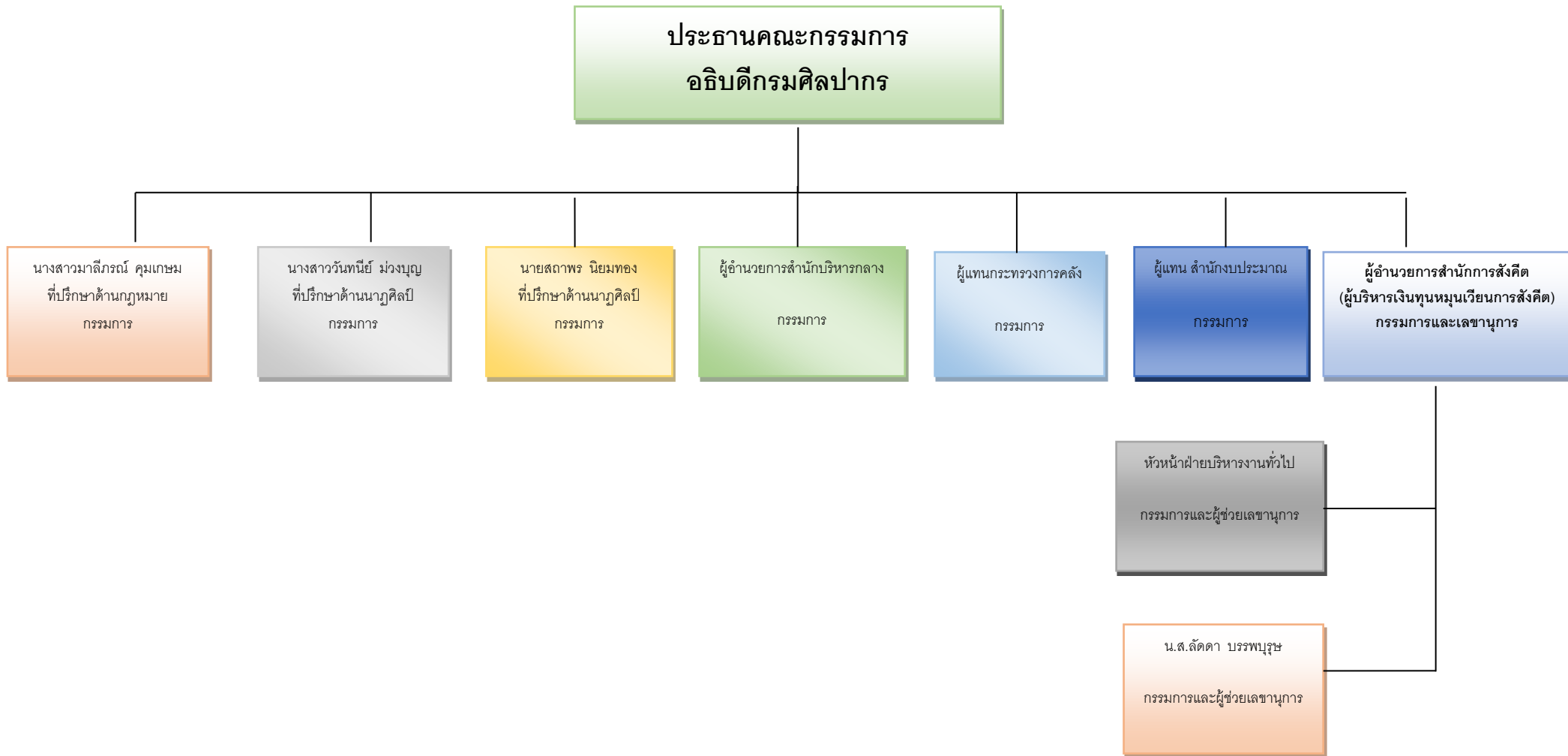
สำนักการสังคีต เลขที่ 2 ถนนราชินี แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ 10200

- กลุ่มนาฏศิลป์ โทร. 0 2224 1360
- กลุ่มดุริยางค์ไทย โทร. 0 2224 1347
- กลุ่มดุริยางค์สากล โทร. 0 2224 1371
- กลุ่มวิจัยและพัฒนากการสังคีต โทร. 0 2221 6533
- กลุ่มโรงละครแห่งชาติ โทร. 0 2221 9838 , 0 2221 0174
- งานธุรการ โทร. 0 2225 8287 โทรสาร 0 225 9097
- งานแผน โทร. 0 2224 1344
- งานการเงินและพัสดุ โทร. 0 2224 1387
- ติดต่อขอการแสดงโขน-ละคร การบรรเลงดนตรีไทย ดนตรีสากล
งานประสานและประชาสัมพันธ์ โทร. 0 2221 6532
- ติดต่อขอใช้สถานที่โรงละครแห่งชาติ
ฝ่ายธุรกิจโรงละครแห่งชาติ โทร. 0 2221 9838 , 0 2221 0174
- ติดต่อขอจองบัตรเข้าชมการแสดง
ห้องจำหน่ายบัตร โทร. 0 2224 134

โครงสร้างการบริหารงาน

โครงสร้างคณะกรรมการเงินทุนหมุนเวียน

บทที่ 2

รายงานผลการดำเนินงานทางการเงิน

เกณฑ์ในการจัดทำรายงานการเงิน

งบการเงินนี้จัดทำขึ้นตามมาตรฐานและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่กระทรวงการคลังประกาศใช้ ซึ่งรวมถึงหลักการและนโยบายบัญชีสำหรับหน่วยงานภาครัฐ มาตรฐานการบัญชีภาครัฐ และนโยบายการบัญชีภาครัฐ และแสดงรายการในงบการเงินตามแนวปฏิบัติทางการบัญชี เรื่อง การนำเสนองบการเงิน ตามหนังสือกรมบัญชีกลาง ที่ กค 0423.2/ว 237 ลงวันที่ 8 กันยายน 2557 เรื่อง แนวปฏิบัติทางบัญชีประกอบมาตรฐานการบัญชีภาครัฐ ฉบับที่ 1 เรื่อง การนำเสนองบการเงิน

งบการเงินนี้จัดทำขึ้นโดยใช้เกณฑ์ราคาทุนเดิม เว้นแต่จะได้เปิดเผยเป็นอย่างอื่นในนโยบายการบัญชี

งบการเงินของเงินทุนหมุนเวียนการสังคม ซึ่งถือเป็นหน่วยงานที่เสนอรายงานตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐรวมรายการบัญชีที่เกิดขึ้นทั้งที่หน่วยงานในส่วนกลาง และหน่วยงานในส่วนภูมิภาคที่อยู่ภายใต้สังกัดเงินทุนหมุนเวียนการสังคม

มาตรฐานและนโยบายการบัญชีภาครัฐฉบับใหม่ และมาตรฐานและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่ปรับปรุงใหม่

ในระหว่างปีปัจจุบัน กระทรวงการคลังไม่ได้ประกาศใช้มาตรฐานและนโยบายการบัญชีภาครัฐฉบับใหม่และฉบับปรับปรุงใหม่

มาตรฐานและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่จะมีผลบังคับใช้ในงวดอนาคต

- มาตรฐานการบัญชีภาครัฐ ฉบับที่ 5 เรื่อง ต้นทุนการกู้ยืม วันที่มีผลบังคับใช้ 1 ตุลาคม 2559
- มาตรฐานการบัญชีภาครัฐ ฉบับที่ 16 เรื่อง อสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน วันที่มีผลบังคับใช้

1 ตุลาคม 2559

นโยบายการบัญชีที่สำคัญ

รายได้จากการขายสินค้าและบริการ

รายได้จากการขายสินค้าและบริการ เป็นรายได้ที่หน่วยงานได้รับอนุญาตให้เก็บรายได้นั้นไว้เพื่อใช้จ่ายในการดำเนินงานของหน่วยงาน จะรับรู้เป็นรายได้เมื่อหน่วยงานส่งมอบสินค้าหรือบริการให้กับผู้ว่าจ้าง

เงินทุนหมุนเวียนการสังคิต กรมศิลปากร

งบแสดงฐานะการเงิน

ณ วันที่ 30 กันยายน 2561

(หน่วย : บาท)

	หมายเหตุ	2561	2560
สินทรัพย์			
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	5	20,175,154.77	19,006,533.73
ลูกหนี้ระยะสั้น	6	276,346.00	525,075.00
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		20,451,500.77	19,531,608.73
รวมสินทรัพย์		20,451,500.77	19,531,608.73
หนี้สิน			
หนี้สินหมุนเวียน			
เจ้าหนี้การค้า		125,700.00	-
เจ้าหนี้อื่นระยะสั้น	7	2,146,732.80	542,533.20
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	8	183,400.00	-
รวมหนี้สินหมุนเวียน		2,455,832.80	542,533.20
รวมหนี้สิน		2,455,832.80	542,533.20
สินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน		17,995,667.97	18,989,075.53
สินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน			
ทุน		130,000.00	130,000.00
รายได้สูง/(ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสะสม		17,865,667.97	18,859,075.53
รวมสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน		17,995,667.97	18,989,075.53

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

เงินทุนหมุนเวียนการสังคิต กรมศิลปากร

งบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงิน

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2561

				(หน่วย : บาท)
	หมายเหตุ	2561	2560	
รายได้				
รายได้จากการขายสินค้าและบริการ	9	8,329,230.00	6,553,340.50	
รายได้อื่น	10	2,400.00	7,832.00	
รวมรายได้		<u>8,331,630.00</u>	<u>6,561,172.50</u>	
ค่าใช้จ่าย				
ค่าใช้จ่ายบุคลากร	11	2,065,244.31	1,974,470.69	
ค่าตอบแทน	12	1,236,200.00	1,489,600.00	
ค่าใช้สอย	13	5,701,521.20	3,957,887.60	
ค่าวัสดุ	14	196,372.05	98,099.25	
ค่าสาธารณูปโภค	15	-	447,083.77	
ค่าใช้จ่ายอื่น	16	125,700.00	(7,000.00)	
รวมค่าใช้จ่าย		<u>9,325,037.56</u>	<u>7,960,141.31</u>	
รายได้สูง/(ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสุทธิ		<u>(993,407.56)</u>	<u>(1,398,968.81)</u>	

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

บทที่ 3

รายงานผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ทางการเงิน

รายการแสดงในปีงบประมาณ พ.ศ.2561

ณ โรงละครแห่งชาติ

วันที่แสดง	รายการแสดง	หมายเหตุ
วันอาทิตย์ที่ 1 ตุลาคม 2560	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดมหากรรมมกราช	
วันอาทิตย์ที่ 8 ตุลาคม 2560	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดมหากรรมมกราช	
วันอาทิตย์ที่ 5 พฤศจิกายน 2560	การแสดงรายการพิเศษ “รายการวิพิธทัศนา”	
วันอาทิตย์ที่ 12 พฤศจิกายน 2560	การแสดงรายการพิเศษ “รายการวิพิธทัศนา”	
วันศุกร์ที่ 12 มกราคม 2561	การแสดงรายการศิลปากรคอนเสิร์ต ชุด เสียงใสใสายาวคนไทย	
วันอาทิตย์ที่ 14 มกราคม 2561	การแสดงละครใน เรื่องอิเหนา ตอนฤทธิ์เทวาปะตาระกาหลา	
วันศุกร์ที่ 26 มกราคม 2561	การแสดงรายการศรีสุชนาฏกรรม	
วันศุกร์ที่ 9 กุมภาพันธ์ 2561	รายการศิลปากรคอนเสิร์ต ชุด Love is in the Air	
วันอาทิตย์ที่ 11 กุมภาพันธ์ 2561	การแสดงละครใน เรื่องอิเหนา ตอนฤทธิ์เทวาปะตาระกาหลา	
วันศุกร์ที่ 23 กุมภาพันธ์ 2561	การแสดงรายการศรีสุชนาฏกรรม	
วันอาทิตย์ที่ 3 มีนาคม 2561	การแสดงละครใน เรื่องอิเหนา ตอนฤทธิ์เทวาปะตาระกาหลา	
วันอาทิตย์ที่ 11 มีนาคม 2561	การแสดงละครใน เรื่องอิเหนา ตอนฤทธิ์เทวาปะตาระกาหลา	
วันศุกร์ที่ 30 มีนาคม 2561	การแสดงรายการศรีสุชนาฏกรรม	
วันศุกร์ที่ 27 เมษายน 2561	การแสดงรายการศรีสุชนาฏกรรม	
วันอาทิตย์ที่ 6 พฤษภาคม 2561	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดกรรมบถทศกัณฐ์	
วันเสาร์ที่ 12 พฤษภาคม 2561	การแสดงรายการศิลปากรคอนเสิร์ต ชุด ประสานเสียง สำเนียงเดิม	
วันอาทิตย์ที่ 13 พฤษภาคม 2561	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดกรรมบถทศกัณฐ์	
วันศุกร์ที่ 18 พฤษภาคม 2561	การแสดงรายการดนตรีไร้สหรือ ชุด คิดถึงพ่อเสรีลืปีที่ผ่านมา	
วันศุกร์ที่ 25 พฤษภาคม 2561	การแสดงรายการศรีสุชนาฏกรรม	
วันศุกร์ที่ 3 มิถุนายน 2561	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดกรรมบถทศกัณฐ์	
วันเสาร์ที่ 9 มิถุนายน 2561	การแสดงรายการศิลปากรคอนเสิร์ต ชุด Classical In Touch I	
วันอาทิตย์ที่ 10 มิถุนายน 2561	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดกรรมบถทศกัณฐ์	
วันศุกร์ที่ 15 มิถุนายน 2561	การแสดงรายการดนตรีไทยพรรณนา ชุด เพลงรามาญ	
วันศุกร์ที่ 29 มิถุนายน 2561	การแสดงรายการศรีสุชนาฏกรรม	
วันอาทิตย์ที่ 1 กรกฎาคม 2561	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดกรรมบถทศกัณฐ์	
วันศุกร์ที่ 6 กรกฎาคม 2561	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดกรรมบถทศกัณฐ์(รอบพิเศษ)	

ณ โรงละครแห่งชาติ

วันที่แสดง	รายการแสดง	หมายเหตุ
วันอาทิตย์ที่ 7 กรกฎาคม 2561	การแสดงรายการศิลปากรคอนเสิร์ต ชุด Broadway Theme	
วันอาทิตย์ที่ 8 กรกฎาคม 2561	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดกรรมบถทศกัณฐ์	
วันศุกร์ที่ 20 กรกฎาคม 2561	การแสดงรายการดนตรีไทยไร้สรหรือ ชุด ย้อนรอยดนตรีไทยไร้สรหรือสิบสองปีที่ผ่านมา	
วันอาทิตย์ที่ 5 สิงหาคม 2561	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดกรรมบถทศกัณฐ์	
วันศุกร์ที่ 24 สิงหาคม 2561	การแสดงรายการศรีสุขนาฏกรรม	
วันอาทิตย์ที่ 2 กันยายน 2561	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดกรรมบถทศกัณฐ์	
วันอาทิตย์ที่ 9 กันยายน 2561	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดกรรมบถทศกัณฐ์	
วันเสาร์ที่ 15 กันยายน 2561	การแสดงรายการศิลปากรคอนเสิร์ต ชุด Song of Remember	
วันศุกร์ที่ 28 กันยายน 2561	การแสดงรายการศรีสุขนาฏกรรม	

ณ โรงละครแห่งชาติภาคตะวันตก จังหวัดสุพรรณบุรี

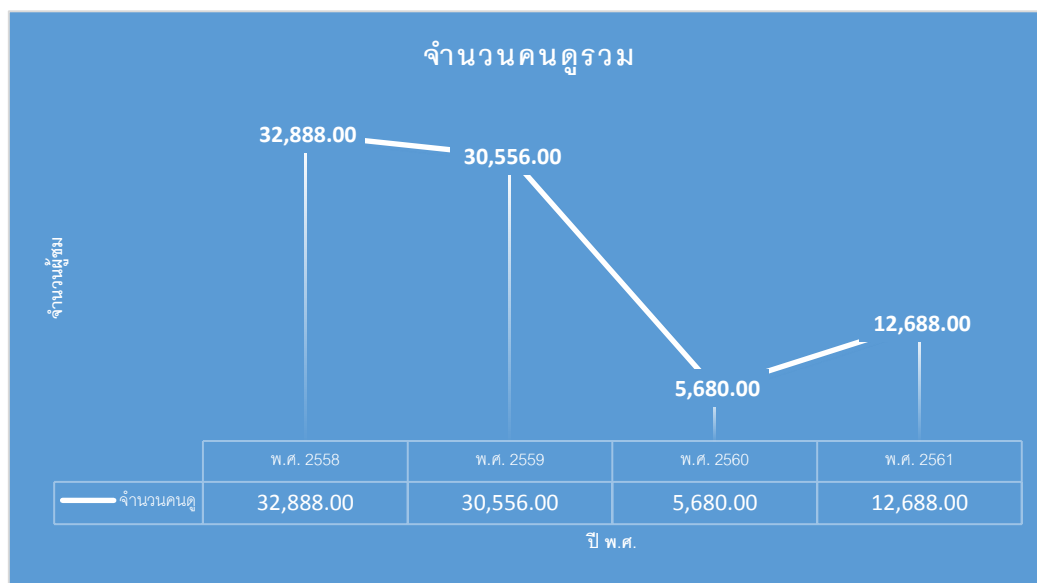
วันที่แสดง	รายการแสดง	หมายเหตุ
วันเสาร์ที่ 6 มกราคม 2561	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดมหาธรรมิกราชา	
วันเสาร์ที่ 27 มกราคม 2561	การแสดงรายการศรีสุขนาฏกรรม	
วันเสาร์ที่ 24 กุมภาพันธ์ 2561	การแสดงรายการศรีสุขนาฏกรรม	
วันเสาร์ที่ 3 มีนาคม 2561	การแสดงละครใน เรื่องอิเหนา ตอนฤทธิ์เทวาปะตาระกาหลา	
วันเสาร์ที่ 31 มีนาคม 2561	การแสดงรายการศรีสุขนาฏกรรม	
วันเสาร์ที่ 28 เมษายน 2561	การแสดงรายการศรีสุขนาฏกรรม	
วันเสาร์ที่ 5 พฤษภาคม 2561	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดกรรมบถทศกัณฐ์	
วันเสาร์ที่ 26 พฤษภาคม 2561	การแสดงรายการศรีสุขนาฏกรรม	
วันเสาร์ที่ 2 มิถุนายน 2561	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดกรรมบถทศกัณฐ์	
วันเสาร์ที่ 30 มิถุนายน 2561	การแสดงรายการศรีสุขนาฏกรรม	
วันเสาร์ที่ 7 กรกฎาคม 2561	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดกรรมบถทศกัณฐ์	
วันเสาร์ที่ 4 สิงหาคม 2561	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดกรรมบถทศกัณฐ์	
วันอาทิตย์ที่ 25 สิงหาคม 2561	การแสดงรายการศรีสุขนาฏกรรม	

ณ โรงละครแห่งชาติภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดนครราชสีมา

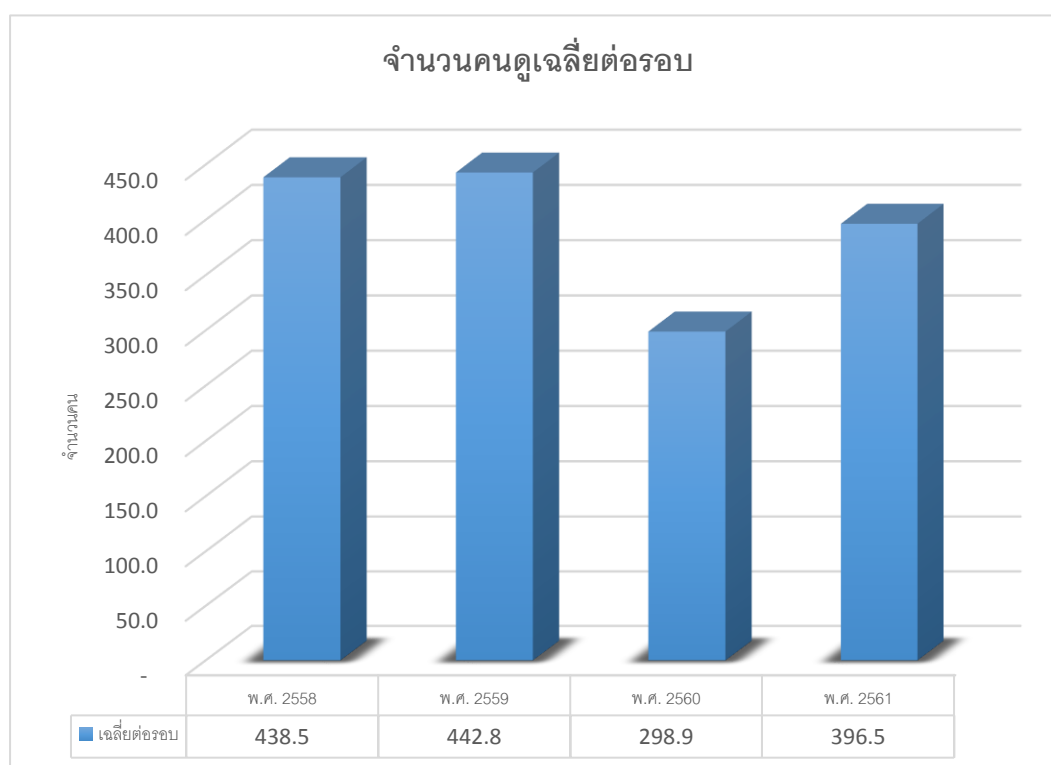
วันที่แสดง	รายการแสดง	หมายเหตุ
วันอังคารที่ 4 กันยายน 2561	การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดกรรมบถทศกัณฐ์	

เอกสารรายงานสถิติ

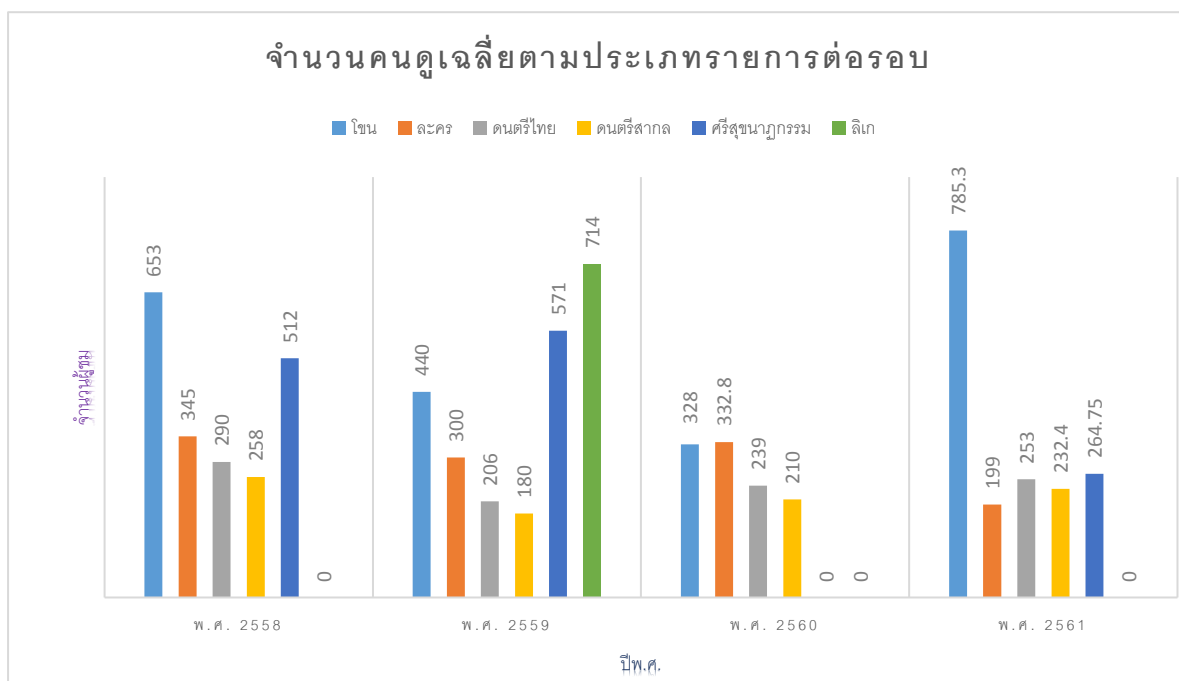
1. จำนวนผู้ชมเฉลี่ยต่อปี

2. จำนวนผู้ชมเฉลี่ยต่อรอบ

3. จำนวนผู้ชมเฉลี่ยตามรายการแสดงปี 2558 - 2561

บทที่ 4

แผนปฏิบัติการประจำปี

แผนปฏิบัติการประจำปี 2561 (เงินทุนหมุนเวียนการสังคีต กรมศิลปากร)

1. ชื่อแผนงาน

แผนงาน บำรุงรักษา อนุรักษ์ ส่งเสริม สร้างสรรค์ สืบทอด เผยแพร่ศิลปวิทยาการและวัฒนธรรมของชาติ

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติด้านนาฏดุริยางคศิลป์ที่มีมาแต่ครั้งอดีตมิให้สูญหาย
2. เพื่ออนุรักษ์รูปแบบการจัดการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติให้คงอยู่สืบไป
3. เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และปลูกจิตใต้สำนึกให้คนในชาติรักหวงแหน และร่วมกันฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมประจำชาติให้คงอยู่สืบไป
4. ส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการแสดง เพื่อปลูกฝัง และกล่อมเกลาจิตใจให้เกิดความรักและร่วมกันรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ
5. เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนใช้สถานที่เพื่อดำเนินการจัดการแสดงด้านศิลปวัฒนธรรม
6. เพื่อเผยแพร่ศิลปวิทยาการ และวัฒนธรรมของชาติสู่สายตาประชาชนทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ

3. กิจกรรม

โครงการ/ กิจกรรมของเงินทุนหมุนเวียนการสังคีต

1. โครงการอนุรักษ์ ส่งเสริม สร้างสรรค์ สืบทอด และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏดุริยางคศิลป์
 - 1.1 กิจกรรมการแสดงโขน – ละคร ฟ้อนรำ และการบรรเลงดนตรีในรูปแบบที่มีมาแต่ครั้งอดีต
 - การแสดงโขน – ละคร ณ โรงละครแห่งชาติทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 24 รอบ
 - โรงละครแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร จำนวน 14 รอบ
 - โรงละครแห่งชาติภาคตะวันตก จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 10 รอบ
 - จัดการแสดงรายการศิลปากรคอนเสิร์ต ณ โรงละครแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 รอบ
 - จัดการแสดงรายการคีตกวีดนตรีไทย ณ โรงละครแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 รอบ
 - 1.2 กิจกรรมการให้เข้าสถานที่โรงละครแห่งชาติทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 75 วัน
 - 1.3 กิจกรรมการจัดการแสดงที่บุคคลทั่วไป สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนขอให้จัดการแสดง จำนวน 24 ครั้ง

2. โครงการการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การแสดงของเงินทุนหมุนเวียนการสังคีต จำนวน 2 กิจกรรม

2.1 กิจกรรมการจัดทำรายงานประจำปีบัญชี 2560

2.2 กิจกรรมการปรับปรุงระบบ IT เพื่อประชาสัมพันธ์การแสดง

3. กิจกรรมการนำระบบสารสนเทศมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

3.1 ด้านระบบสารสนเทศสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านสถิติ

โครงการตามตัวชี้วัด โดยใช้จ่ายจากเงินงบประมาณ

1. โครงการความร่วมมือเครือข่ายศิลปินด้านนาฏดุริยางคศิลป์ (ภายใต้โครงการตามแผนบริหารความเสี่ยง) ประจำปีงบประมาณจำนวน 1 ครั้ง มีจำนวนเครือข่ายที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวนไม่น้อยกว่า 80 คน/ปี

2. โครงการพัฒนาบุคลากรและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการแสดง จำนวน 1 ครั้ง

3. โครงการจัดทำระบบสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจำหน่ายบัตร สำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านการจำหน่ายบัตร และประชาชนทั่วไป (แผนปฏิบัติการด้านสารสนเทศ)

4. ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. กำหนด วัน เวลา สถานที่ และรูปแบบการแสดง

2. ประชุมพิจารณารูปแบบการแสดง เพื่อกำหนดแผนการจัดการแสดง

3. เสนอแผนการจัดการแสดงต่อหัวหน้าส่วนราชการเพื่อให้ความเห็นชอบ

4. จัดการแสดงตามที่กำหนดไว้

5. จัดประชุมเพื่อปรับเปลี่ยนแผนการจัดการแสดงตามสถานการณ์ปัจจุบัน

6. สรุปผลการจัดการแสดงเสนอหัวหน้าส่วนราชการ

รายละเอียดตามแผนการปฏิบัติการประจำปี พ.ศ.2561 เงินทุนหมุนเวียนการสังคีตของกรมศิลปากรที่แนบท้าย

5. ระยะเวลาดำเนินการ

ระหว่างเดือนตุลาคม 2560 - กันยายน 2561

6. งบประมาณ

จากเงินทุนหมุนเวียนการสังคีต ประจำปีบัญชี 2561 จำนวน 9,200,000.-บาท (เก้าล้านสองแสนบาทถ้วน) โดยถัวเฉลี่ยทุกรายการ แบ่งรายละเอียดค่าใช้จ่าย ดังนี้

1. หมวดงบประมาณ เป็นเงิน 2,154,240.00 บาท ประกอบด้วย

1.1 ค่าจ้างชั่วคราว เป็นเงิน 2,020,560.00 บาท

1.2 ค่าครองชีพชั่วคราว เป็นเงิน 133,680.00 บาท

2. หมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ เป็นเงิน 6,545,760.00 บาท ประกอบด้วย

2.1 ค่าตอบแทนการปฏิบัติงาน (ผู้ทรงคุณวุฒิ)	เป็นเงิน	1,227,600.00 บาท
2.2 เงินสมทบกองทุนประกันสังคม	เป็นเงิน	107,712.00 บาท
2.3 ค่าใช้จ่ายในการประชุม	เป็นเงิน	225,600.00 บาท
2.4 โครงการอนุรักษ์ ส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏดุริยางคศิลป์	เป็นเงิน	4,814,848.00 บาท
2.5 โครงการการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การแสดงของเงินทุนหมุนเวียนการสังคีต	เป็นเงิน	170,000.00 บาท

3. หมวดค่าสาธารณูปโภค เป็นเงิน 500,000.00 บาท ประกอบด้วย

3.1 ค่าไฟฟ้า	เป็นเงิน	500,000.00 บาท
	รวมเงิน	9,200,000.00 บาท

7. ผู้รับผิดชอบแผนงาน

สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

8. ตัวชี้วัด

8.1 สามารถจัดการแสดงได้ตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

8.2 การจัดการแสดงได้รับความสนใจจากประชาชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของจำนวนที่นั่งภายในโรงละครแห่งชาติ (เฉพาะชั้นล่าง)

8.3 การรายงานสถิติผลการดำเนินงานด้านการเงิน และที่มีใช้การเงินในรูปแบบแผนภูมิย้อนหลังไม่น้อยกว่า 3 ปี (รายงานประจำปี)

ตารางแผนปฏิบัติการประจำปี ๒๕๖๑ เงินทุนหมุนเวียนการสังคีตของกรมศิลปากร

งบรายจ่าย / รายการ / โครงการ	งบประมาณ	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ ดำเนินการ	แผนปฏิบัติงาน												ผู้รับผิดชอบ
				2560			2561									
				ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
งบบุคลากร	2,154,240.00															
- ค่าจ้างชั่วคราว	2,020,560.00															
- ค่าครองชีพชั่วคราว	133,680.00															
งบดำเนินงาน	7,045,760.00															
หมวดค่าตอบแทน ใช้สอย วัสดุ	6,545,760.00															
- ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิ	1,227,600.00															
- เงินสมทบกองทุนประกันสังคม	107,712.00															
- ค่าใช้จ่ายในการประชุม	225,600.00															
1. โครงการอนุรักษ์ ส่งเสริม สร้างสรรค์ สืบทอด และเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมด้านนาฏดุริยางคศิลป์	4,814,848.00															
1.1 กิจกรรมการแสดงโขน – ละคร ฟ้อน รำ และการบรรเลงดนตรี ในรูปแบบที่มีมา แต่ครั้งอดีต	2,114,848.00	ประชาชน ทั่วไป	โรงละคร แห่งชาติ 2 แห่ง												กลุ่มนาฏศิลป์/ กลุ่มดุริยางค์ ไทย/กลุ่ม	

งบรายจ่าย / รายการ / โครงการ	งบประมาณ	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ ดำเนินการ	แผนปฏิบัติงาน											ผู้รับผิดชอบ	
				2560			2561									
				ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.		ก.ย.
1.1.1 แผนงาน : บำรุงรักษา อนุรักษ์ ส่งเสริม สร้างสรรค์ สืบทอด เผยแพร่ศิลป วิทยาการและวัฒนธรรมของชาติ 1.1.2 วัตถุประสงค์ - เพื่อบำรุงรักษา ศิลปวัฒนธรรมของชาติด้านนาฏดุริยางค- ศิลป์ที่มีมาแต่ครั้งอดีตมิให้สูญหาย - เพื่ออนุรักษ์รูปแบบการ จัดการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติให้ คงอยู่สืบไป - เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และ ปลุกจิตใต้สำนึกให้คนในชาติรักหวงแหน และร่วมกันฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ ให้คงอยู่สืบไป - ส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วน ร่วมในการแสดง เพื่อปลูกฝัง และกล่อมเกลา จิตใจให้เกิดความรัก และร่วมกันรักษา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ			(กรุงเทพฯ/ สุพรรณบุรี)													ดุริยางค์สากล (สำนักงาน สังกัด)

[illegible]

งบรายจ่าย / รายการ / โครงการ	งบประมาณ	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ ดำเนินการ	แผนปฏิบัติงาน												ผู้รับผิดชอบ
				2560			2561									
				ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
- ประชาชนชาวไทยมีความรัก ความหวงแหน และร่วมกันฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติให้คงอยู่สืบไป - เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการ แสดง เพื่อปลูกฝัง และกล่อมเกลาจิตใจให้ เกิดความรัก และร่วมกันรักษา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ - หน่วยงานทั้งภาครัฐ และ เอกชนได้ใช้สถานที่เพื่อดำเนินการ จัดการแสดงด้านศิลปวัฒนธรรม - ได้เผยแพร่ศิลปะวิทยาการ และวัฒนธรรมของชาติสู่สายตาประชาชนทั้ง ชาวไทย และชาวต่างชาติ																
1.2 กิจกรรมการให้เข้าสถานที่โรงละคร แห่งชาติทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค 1.2.1 แผนงาน :บำรุงรักษา อนุรักษ์ ส่งเสริม สร้างสรรค์ สืบทอด เผยแพร่ศิลป วิทยาการและวัฒนธรรมของชาติ	1,600,000.00	สถาบันการ ศึกษา / หน่วยงาน ภาครัฐและ เอกชน ทั้งใน ส่วนกลางและ	โรงละคร แห่งชาติ ทั้ง 2 แห่ง (กรุงเทพฯ/ สุพรรณบุรี)													กลุ่มโรงละคร แห่งชาติ สำนักงาน สังคีต

[illegible]

งบรายจ่าย / รายการ / โครงการ	งบประมาณ	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ ดำเนินการ	แผนปฏิบัติงาน												ผู้รับผิดชอบ
				2560			2561									
				ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
- ได้เปิดโอกาสให้หน่วยงาน สถาบันการศึกษาต่างๆ ได้แสดงผลงานด้าน การแสดงนาฏศิลป์-ดนตรี ซึ่งเป็นมรดกของ คนไทยที่ควรช่วยกันส่งเสริม ดูแลและเก็บ รักษาไว้ให้ลูกหลานได้ภาคภูมิใจในความเป็น ไทย																
1.3 กิจกรรมการจัดการแสดงที่บุคคล ทั่วไป สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนขอให้จัด 1.3.1 แผนงาน : บำรุงรักษา อนุรักษ์ ส่งเสริม สร้างสรรค์ สืบทอดเผยแพร์ ศิลปวิทยาการและวัฒนธรรมของชาติ 1.3.2 วัตถุประสงค์ - เพื่อบำรุงรักษา ศิลปวัฒนธรรมของชาติด้านนาฏดุริยางค- ศิลป์ที่มีมาแต่ครั้งอดีตมิให้สูญหาย	1,100,000.00	บุคคลทั่วไป สถาบันการ ศึกษา หน่วยงาน ภาครัฐ และ เอกชน	โรงละคร แห่งชาติ 2 แห่ง (กรุงเทพฯ/ สุพรรณบุรี)													กลุ่มนาฏศิลป์/ กลุ่มดุริยางค์ ไทย/กลุ่ม ดุริยางค์สากล (สำนักงาน สังคีต)

งบรายจ่าย / รายการ / โครงการ	งบประมาณ	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ ดำเนินการ	แผนปฏิบัติงาน												ผู้รับผิดชอบ
				2560			2561									
				ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
- หน่วยงานทั้งภาครัฐ และ เอกชนได้ใช้สถานที่เพื่อดำเนินการ จัดการแสดง ด้านศิลปวัฒนธรรม - ได้เผยแพร่ศิลปะวิทยาการ และวัฒนธรรมของชาติสู่สายตาประชาชนทั้ง ชาวไทย และชาวต่างชาติ 2. โครงการการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การ แสดงของเงินทุนหมุนเวียนการสังคีต 2.1 กิจกรรมการจัดทำรายงานประจำปี บัญชี 2560 2.1.1 แผนงาน : บำรุงรักษา อนุรักษ์ ส่งเสริม สร้างสรรค์ สืบทอด เผยแพร่ศิลปวิทยาการและวัฒนธรรมของ ชาติ	170,000.00	ประชาชน ทั่วไป	โรงละคร แห่งชาติ													กลุ่มวิจัยและ พัฒนาการ สังคีต

งบรายจ่าย / รายการ / โครงการ	งบประมาณ	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ ดำเนินการ	แผนปฏิบัติงาน												ผู้รับผิดชอบ
				2560			2561									
				ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
รายละเอียดที่เกี่ยวข้องอันจะเป็นประโยชน์ ในอนาคตสืบไป - ประชาชนได้รับรู้ถึงพันธกิจ ของเงินทุนหมุนเวียนการสังคีต																
2.2 กิจกรรมการปรับปรุงระบบ IT เพื่อ ประชาสัมพันธ์รายการแสดง 2.2.1 แผนงาน : บำรุงรักษา อนุรักษ์ ส่งเสริม สร้างสรรค์ สืบทอดเผยแพร่ว ศิลปวิทยาการและวัฒนธรรมของชาติ 2.2.2 วัตถุประสงค์ - เพื่อพัฒนาระบบการ ประชาสัมพันธ์รายการแสดงต่างๆ และ เผยแพรข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มผู้ชมการ แสดงได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น 2.2.3 ขั้นตอนการดำเนินงาน/ กิจกรรม - เสนอขออนุมัติโครงการ - แต่งตั้งคณะทำงาน และ ประชุมเตรียมแผนการดำเนินงาน	ไม่มีค่าใช้จ่ายใน การดำเนินงาน	ประชาชน ทั่วไป	สำนักการ สังคีต												สำนักการ สังคีต (ทุกกลุ่ม/ฝ่าย)	

[illegible]

งบรายจ่าย / รายการ / โครงการ	งบประมาณ	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ ดำเนินการ	แผนปฏิบัติงาน												ผู้รับผิดชอบ
				2560			2561									
				ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
- รายการแสดงและข้อมูล ข่าวสารต่างๆ มีความถูกต้อง รวดเร็ว และมี การอัปเดตอย่างสม่ำเสมอ																
3. กิจกรรมการนำระบบสารสนเทศมาใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 3.1 ระบบสารสนเทศสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ด้านสถิติ โดยการนำ Ms-Office Program Excel เพื่อช่วยสนับสนุนการทำงานของด้านสถิติให้ มีประสิทธิภาพ ใช้สำหรับการทำรายงานสถิติ ต่างๆ ของเงินทุนหมุนเวียนการสังคิต อาทิ สถิติรายรับ - รายจ่าย สถิติผู้เข้าชมการแสดง สถิติความพึงพอใจผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งมี วัตถุประสงค์หลักของการนำระบบนี้มาใช้ เพื่อช่วยในการประมวลผลด้านสถิติ ประกอบการรายงานผลการดำเนินงาน สำหรับผู้บริหาร ซึ่งจะเป็นตัวช่วยในการสรุป วิเคราะห์ ในการวางแผนการบริหารจัดการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	-	ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และบุคลากร สำนักการ สังคิต/จัดทำ รายงานผล จำนวน 1 ครั้ง/ปี)	สำนักการ สังคิต												งานการเงิน และพัสดุ (ฝ่าย บริหารงาน ทั่วไป)	

ภาคผนวก

รายการแสดงในปี 2561

การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุดกรรมบถทศกัณฐ์

ณ โรงละครแห่งชาติ

วันอาทิตย์ที่ 14 มกราคม 2561

วันอาทิตย์ที่ 11 กุมภาพันธ์ 2561

วันอาทิตย์ที่ 3 มีนาคม 2561

วันอาทิตย์ที่ 11 มีนาคม 2561

เวลา 14.00 น.

ละครในเรื่องอิเหนา ตอน “ฤทธิ์เทวาปะตาระกาหลา

อิเหนา เป็นนิทานอิงพงศาวดารของชาว ประเทศอินโดนีเซีย แพร่หลายเข้ามาในมลายู (มาเลเซีย) จนมาถึงประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยข้าหลวงชาวปัตตานี ได้เล่าถวายเจ้าฟ้าคุณทูลและเจ้าฟ้ามงกุฎ สองพระราชธิดาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ทั้งสองพระราชธิดาทรงนำเรื่องอิเหนามาแต่งเป็นบทละคร จึงได้เกิด เป็นอิเหนาใหญ่ (ดาหลัง) และอิเหนาเล็กขึ้น ดังได้พบหลักฐานในเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ กล่าวไว้ว่า

อันอิเหนาเอามาทำเป็นคำร้อง สำหรับงานการฉลองกองกุศล

ครั้งกรุงเก่าเจ้าสตรีเธอนิพนธ์ แต่เรื่องต้นตกหายพลัดพรายไป

หากพระองค์ทรงพิภพปรารภเล่น ให้รำเต้นละครคิดกลอนใหม่

เต็มแต้มต่อติดประดิษฐ์ไว้ บำรุงใจไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน

ครั้นเมื่อเสียกรุงศรีอยุธยา ทำให้บทละครทั้งอิเหนาใหญ่และอิเหนาเล็ก ต้องกระจัดกระจาย ในสมัยกรุงธนบุรี จึงให้ชำระขึ้นใหม่ โดยหลวงสรวิชิตหรือเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ได้นิพนธ์ไว้เป็นอิเหนาคำฉันท์เพียงบางตอน ในสมัย รัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ ก็ทรงนำเรื่องอิเหนาจากต้นฉบับเดิมสมัย กรุง ศรีอยุธยา มาทรงพระราชนิพนธ์ไว้เพียงบางตอนเช่นกัน ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ จึง ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นใหม่ทั้งหมดตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ซึ่งเป็นที่นิยมมากกว่าเป็นหนังสือที่แต่งดีพร้อมทั้งเนื้อความ ทั้งกลอน และกระบวนที่จะเล่นละคร ดังนั้นจึงนับเป็นวรรณคดีไทยที่ได้รับการยกย่องจากวรรณคดีสโมสร ว่าเป็นยอดของ บทละครรำ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๙

เนื้อเรื่องก่อนการแสดง

สี่พี่น้องกษัตริย์วงศ์เทวัญแห่งชาว อันได้แก่ ท้าวกูเรป็นผู้ครองเมืองกูเรป็น ท้าวดาหาผู้ครอง เมืองดาหา ท้าวกาหลังผู้ครองเมืองกาหลัง และท้าวสิงหัดสำหรับผู้ครองเมืองสิงหัดสำหรับ กษัตริย์ทั้ง ๔ ต่างมีเมียได้ ๕ องค์ ตามตำแหน่งชั้น คือ ประไหมสุหรี มะเดหี มะโต ลิกู และเหมาหลาหัง เมื่อให้กำเนิดพระโอรส ธิดา ก็มักให้หมั้น หมายกันไว้แต่ครั้งเยาว์วัยเพื่อสืบทอดวงศ์เทวัญ โดยทั้งพระโอรสธิดายังมิเคยเห็นหน้ากัน เฉากเช่น อิเหนาโอรสท้าวกูเรป็น หมั้นกับบุษบาธิดาท้าวดาหา สียะตราโอรสท้าวดาหาหมั้นกับวียะดาธิดาท้าวกูเรป็น เมื่ออิเหนามีชันษาได้ ๑๕ ปี พระ บิดาได้ส่งไปร่วมงานศพพระอัยยิกา (ยาย) ยังเมืองหมันหยา อิเหนาได้พบจินตะหราพระธิดาท้าวหมันหยา ก็หลงรักและ ได้นางเป็นเมียในที่สุด ด้วยความหลงใหลจินตะหรา อิเหนาจึงขอลอนหมั้นบุษบา อันเป็นเหตุให้ท้าวดาหาพิโรธ ถึงกับ ประกาศยกบุษบาให้กับชายที่มาสู่ขอเป็นคนแรก ซึ่งผู้นั้นก็คือระตูจรงกา ครั้นองค์ปะตาระกาหลาเทพเจ้าทรงทราบเรื่องก็

ทรงแค้นเคืองอิเหนา จึงสร้างภาพบุษบาไปวางไว้กลางป่า เพื่อให้วิหยาสะก้าโอรสท้าวกะหมังกุหนิง มาพบแล้วเกิดหลงรักอีกคน จะได้เกิดศึกชิงนางวิหยาสะก้าได้พบภาพนางบุษบาและหลงใหลในความงาม จึงอ้อนวอนท้าวกะหมังกุหนิงพระบิดาให้ไปสู้ออ แต่ถูกท้าวดาหาปฏิเสธท้าวกะหมังกุหนิงและวิหยาสะก้าจึงต้องยกทัพมาตีเมืองดาหา อิเหนาจำจากจินตะหราไปช่วยท้าวดาหาทำสงครามตามบัญชาพระบิดา ในที่สุดก็สามารถสังหารท้าวกะหมังกุหนิงและวิหยาสะก้าได้ อิเหนาขอเข้าเฝ้าท้าวดาหาเพื่อทูลลากลับเมือง ท้าวดาหาจึงให้นางบุษบามาไว้เพื่อขอบคุณ อิเหนาพบบุษบาครั้งแรกก็เกิดกำเริบรัก ต้องการจะได้นางกลับคืนมา จึงวางอุบายเผาเมืองดาหาและลักพานางมาไว้ในถ้ำ แม้นางบุษบาจะโกรธแค้นเพียงใด แต่ในที่สุดก็ยอมเป็นมเหสีอิเหนา อิเหนาคิดจะปกปิดความผิดตัว จึงวางแผนว่าจะย้อนกลับไปเมืองดาหา เพื่อมิให้ใครสงสัยว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเพราะฝีมือตน โดยจำต้องฝากนางบุษบาไว้กับบาหยัน ประเสนากร กะระดาหลา และประสันตา สี่พี่เลี้ยง แต่ความผิดใหญ่หลวงครั้งนี้ของอิเหนา ก็หาได้รอดพ้นจากพระเนตรองค์ปะตาระกาหลาเทพเจ้าที่เฝ้ามองดูอยู่ด้วยความโกรธแค้นไม่

เนื้อเรื่องที่แสดง

ระหว่างที่อิเหนาไปแก้สงสัยในเมืองดาหา นางบุษบาก็มีแต่ความโศกเศร้า พี่เลี้ยงทั้ง ๔ จึงพานางออกจากถ้ำ มาเที่ยวชมอุทยาน องค์เทพเจ้าปดาระกาหลาเห็นเป็นโอกาสที่จะลงโทษอิเหนาให้สาสมกับความผิด จึงบันดาลให้บังเกิดลมพายุพัดหอบเอาบุษบา และบาหยัน ประเสริฐ สองนางพี่เลี้ยง มาตกในป่าลึก จากนั้นก็ทรงปรากฏพระวรกายให้นางทั้งสามเห็น แล้วตรัสบอกว่าจะให้พลัดพรากจากอิเหนา จากนั้นก็ทรงแปลงบุษบาให้เป็นชาย และประทานกริชจารึกชื่อว่าอุณากรรณ พร้อมทั้งประสาทพรให้แก่นาง ส่วนอิเหนา เมื่อกลับจากแก้สงสัยแล้ว จึงไปรับวิยะดาขนิษฐามาเพื่อจะให้ได้พบกับบุษบา แต่แล้วก็ได้ทราบจากพี่เลี้ยงกระต๊ากและประสันดา ว่าบุษบาหาย ขณะไปประพาสอุทยานทำให้อิเหนาโศกเศร้าเสียใจ สังคามาระดา จึงปลอม และหลอให้อิเหนาออกตามหานาง อิเหนาจึงสั่งไพร่พลให้เตรียมพร้อมที่จะปลอมเป็นพวกชาวป่า โดยพระองค์จะใช้ชื่อว่า ปันหยี สังคามาระดา เปลี่ยนชื่อเป็นสุหรั่งวิลังกา ส่วนวิยะดา เปลี่ยนชื่อเป็นเกนหลง เทียวติดตา หานางจนกว่าจะพบครั้นองค์ปดาระกาหลา ได้เห็นความโศกเศร้าเสียใจของอิเหนา และบุษบาหลาณรักทั้งสองแล้ว ก็อดสงสารไม่ได้ จึงไปปรากฏวรกายและแจ้งข่าวอิเหนาแก่อุณากรรณยังเมืองประมอดัน ทั้งยังบอกทิศทางให้นางไปตามอิเหนา ฝ่ายสียะตราอนุชาของนางบุษบา ให้รู้สึกคิดถึงพี่นาง อิเหนาและวิยะดา ด้วยทราบข่าวว่าต้องพลัดพรากกัน จึงปลอมเป็นชาวป่าชื่อว่า ย่าหรีน แล้วยกไพร่พลติดตามมา โดยตั้งจิตอธิษฐานขอให้องค์ปดาระกาหลามาช่วยนำทาง องค์ปดาระกาหลารู้ว่าสียะตราจะตามหาพี่น้องสามกษัตริย์ จึงนิมิตองค์เป็นนกยูง บินลงมาล่อย่าหรีนให้ติดตามจนเข้าไปในเขตเมืองกาหลา องค์ปดาระกาหลาเทพเจ้า ได้เห็นอิเหนา บุษบา สียะตรา และวิยะดา ต้องทุกข์ทรมานด้วยการพลัดพรากจากกันมาช้านาน เพราะฤทธิ์แห่งตนแล้ว ก็เกิดความสงสาร จึงบันดาลให้ทั้งสี่กษัตริย์ได้กลับมาพบ ครองรัก ครองสุขอยู่ด้วยกันชั่วกัลปาวสาน

การแสดงโขน เรื่องรามเกียรติ์ ชุด กรรมบถทศกัณฐ์

ณ โรงละครแห่งชาติ

วันเสาร์ที่ 5 พฤษภาคม 2561

วันอาทิตย์ที่ 6 พฤษภาคม 2561

วันอาทิตย์ที่ 13 พฤษภาคม 2561

วันเสาร์ที่ 2 มิถุนายน 2561

วันศุกร์ที่ 3 มิถุนายน 2561

วันอาทิตย์ที่ 10 มิถุนายน 2561

วันอาทิตย์ที่ 1 กรกฎาคม 2561

วันศุกร์ที่ 6 กรกฎาคม 2561

วันเสาร์ที่ 7 กรกฎาคม 2561

วันอาทิตย์ที่ 8 กรกฎาคม 2561

วันเสาร์ที่ 4 สิงหาคม 2561

วันอาทิตย์ที่ 5 สิงหาคม 2561

วันอาทิตย์ที่ 2 กันยายน 2561

วันอังคารที่ 4 กันยายน 2561

วันอาทิตย์ที่ 9 กันยายน 2561

เวลา 14.00 น.

กรรมบททศกัณฐ์

กรรมบท หมายถึง ทางแห่งกรรม ดังนั้นคำว่า “กรรมบททศกัณฐ์” จึงหมายรวมกันว่า “ทางแห่งกรรมของทศกัณฐ์” ซึ่งจะกล่าวถึงชีวิตและบทบาทของทศกัณฐ์ ตามที่ อาจารย์เสรี หวังในธรรม ศิลปินแห่งชาติ ได้เรียบเรียงจากหนังสือ สมณวิธานรามเกียรติ์ไว้ดังนี้ ทศกัณฐ์ หรือทศเศียร ทศพักตร์ และท้าวยี่สิบกร ชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ มาจากชื่อนามของ พญายักษ์ตนหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทสำคัญในเรื่อง รามเกียรติ์ ความหมายมาจากลักษณะร่างกายภายนอกของทศกัณฐ์กษัตริย์ องค์ที่ ๓ แห่งกรุงลงกา มีร่างกายสีเขียว (หัวโขนทำเป็นหน้าทอง อีกแบบหนึ่ง) มี ๑๐ หน้า ๒๐ มือ ทรงมงกุฎชัย ๓ ชั้น อาวุธประจำตัว คือ ศร พระขรรค์ จัก หอก ตรี คทาธร จ้าว พะเนิน (ค้อนใหญ่) โดมร และเกาทัณฑ์ คือ นนทกอสูร เทพบุตร จุติมาเกิดตามสัจจะสัญญาที่ให้ไว้กับพระนารายณ์ เพราะผูกเวรอาฆาตมาแต่ชาติปางก่อน เป็นโอรสท้าวลัสเตียนกับนางรัชฎา ซึ่งเป็นโอรสองค์ใหญ่ หรือองค์โต เป็นหัวปีในท้องนี้ มีน้องร่วมครรรค์ ๖ ตน คือ กุมภกรรณ พิเภก ขร ทุษณ์ ตรีเศียร และนางสามนักษา มีโครงประจำภาพว่า

ทศกัณฐ์สิบพักตร์ชั้น	เศียรตรี
ทรงมงกุฎชัยเขียวสีก	อาตมไถ่
กรยี่สิบพรศูลี	ประสาทฤทธิ ยิงนา
ถอดจิตต์จากตนได้	ปิ่นด้าว ลงกา

ตามปกติทศกัณฐ์ควรมีหน้าเดียว สองมือเหมือนคนสามัญ ต่อเมื่อแผลงอิทธิฤทธิ์จึงมีสิบหน้า ยี่สิบมือโดยบทกลอน หรือข้อความซึ่งกล่าวไว้เมื่อเห็นนางสามนักษาน้องสาวถูกตัดตีนสิ้นมือว่า

“แล้วแผลงฤทธิไกรชัยชาญ	ด้วยกำลังขุนมารอันศักดิ์ดา
กลับเป็นสิบพักตร์ยี่สิบกร	สูงเงือมอัมพรเวหา
กายนั้นใหญ่หลวงมหึมา	ดุตั้งภูผาอัศรกรณ

เมื่อมีสิบเศียรแล้ว เศียรเหล่านั้นคงน่าจะแยกกันอย่างพญานาคเจ็ดเศียร ตามบทกลอนที่ปรากฏในตอนทำสงครามครั้งแรกกับพระรามว่า

“กรกมลมงกุฎทั้งสิบเศียร หันเวียนว่องไวตั้งจักรผัน

ชีวิตและบทบาทของทศกัณฐ์ เมื่อเป็นกุมารไปเรียนวิชาศิลปศาสตร์ ณ สำนักพระฤๅษีโคบุตร วันหนึ่งไปเที่ยวเล่นหลงเข้าไปในสวนพระอรชุน พบเจ้าของสวน คือพระอรชุน เกิดการทำหาย สู้รบกันขึ้นพลาดท่าเสียที่ถูกพระอรชุนแผลงศรเป็นนาคมัด พาเหาะตระเวนไปในเมฆ เตือนร้อนถึงพระฤๅษีโคบุตรต้องตามไปขอโทษรับเอาตัวทศกัณฐ์กลับไป

ครั้นเมื่อได้เป็นกษัตริย์เจ้ากรุงลงกาแล้ว มีชื่อเสียงเลื่องลือในความที่มีอำนาจฤทธิ์ถึงกับสามารถเอาเทวดาไปใช้ได้ จนเป็นที่เกรงขามแก่เหล่าเทวดาและนักสิทธิ์มีสัมพันธมิตร ๗ ตน คือ ท้าวจักรวรรดิ ท้าวอัศรกรรมมาลาสูร ท้าวไพจิตราสูร ท้าวสิทธาสูร ท้าวมหาบาลเทพาสูร ท้าวสัตถุ และมุลพลัม

ครั้งหนึ่ง ยักษ์วิรุฬหกเอาสังวาลนาศฟาดตีกแกที่ขาพระสุเมรุ จนพระสุเมรุเกิดเอียงทรุด พระอิศวรให้ทศกัณฐ์ไปชะลอกยก เขาจึงตั้งตรงได้ดังเดิม ด้วยอ้างเอาความชอบนี้ทศกัณฐ์ทูลขอพระอุมาหาเทพมเหสีพระอิศวรแม้จะขัดเคืองแต่ก็ประทานให้ ทศกัณฐ์เข้าไป จะอุ้มก็บันดาลร้อนไปทั้งกาย จึงช้อนบาทพระนางแล้วยกองค์ขึ้นทูลเศียรไป พวกเทวดาตกใจมาก เพราะมารดาแห่งโลกตกไปอยู่ในมือยักษ์อธรรม พวกกันไปเฝ้าพระนารายณ์ทูลประพดเหตุ พระนารายณ์แปลงเป็นยักษ์แก่ไปรดักอยู่ต้นทาง ทำอุบายเอายอดลงดินทศกัณฐ์เดินไปตามทางถึงที่นั่นแลเห็นเข้า จึงว่ายักษ์แก่เซอะเซะที่ปลุกต้นไม้เอาโคนขึ้น กลับได้ยืนยักษ์แก่ว่าตนเองนั้นเป็นผู้เซอะ จึงถามด้วยความสงสัย ยักษ์แก่อธิบายว่า ทศกัณฐ์เซอะเพราะไม่รู้อะไร นางที่อุ้มมานี้เป็นตัวกาลิ จะผลาญโคตรวงศ์ยักษ์หมดทั้งลงกา ควรพากลับไปคืนเสีย ขอเปลี่ยนเอานางมณโฑ ทศกัณฐ์รู้สึกตัวเห็นพ้องด้วยเพราะกายตนสัมผัสพระอุมา บังเกิดความร้อนปานไฟไหม้ จึงกลับไปไกรลาสทูลขอเปลี่ยนเอานางมณโฑไปแทน ครั้นได้ประทานนางมณโฑ ทศกัณฐ์ก็อุ้มเหาะผ่านเมืองขีดขินไป พาลิพลวานรผู้เป็นเจ้าพระนครเหลือบเห็นทศกัณฐ์อุ้มผู้หญิงข้ามตนไปเช่นนั้นก็พาลโกรธ เหาะขึ้นไปรบกับทศกัณฐ์ ซึ่งนางมณโฑได้ เพราะทศกัณฐ์เสียกำลังกึ่งหนึ่งไปเติมให้แก่พาลี ตามที่พระอิศวรประทานพรให้แก่พาลี ทศกัณฐ์สิ้นฤทธิ์สู้พาลีไม่ได้ก็รีบเหาะหนีเอาชีวิตรอดไป ครั้นถึงลงกาเกิดความเสียใจคลุ้มคลั่ง มีผู้แนะนำให้ไปหาพระฤๅษีองค์ผู้อาจารย์พาลีให้ช่วยว่ากล่าว ขอนางคืน พระฤๅษีไปขอนางมณโฑจากพาลิมาคืนให้ อีกครั้งหนึ่ง ถึงคราวที่พาลีทำพิธีสงฆ์น้ำองคตกุมาร ลูกชายอันเกิดด้วยนางมณโฑที่แม่น้ำยมนา ทศกัณฐ์เห็นว่าถ้าเด็กนั้นมีชีวิตสืบไปเบื้องหน้า ก็จะเป็นที่เสียเกียรติยศว่าลูกนางมณโฑ เกิดด้วยเดรัจฉานจำจะลอบฆ่าเด็กนั้นเสีย จึงไปจำแลงเป็นบุนใหญ่ อยู่ใต้แม่น้ำยมนา แต่กลับถูกพาลีจับตัวได้แล้วมัดมาให้ลูกลากเล่น ทรมาณอยู่เจ็ดวันจึงปล่อยกลับกรุง ทศกัณฐ์มาคิดน้อยใจว่าเสียแรงที่ตนมีฤทธิ์เดชเลื่องลือแต่กลับแพ้พระอรชุน ครั้งหนึ่ง แพ้ลิงพาลีถึงสองครั้ง ภายหน้าหากแพ้ใครอีกก็อาจตายได้ จึงไปทำพิธีถอดดวงใจออกจากร่างด้วย พระฤๅษีบุตรที่ยอดเขานิสีรี นิ่งหลับตายสำรวมกายใจอ่านเวทย์มนต์อยู่ถึงเก้าปีเก้าเดือนเก้าวันเก้านาที่ จนพิธีสำเร็จดวงใจออกจากร่าง พระฤๅษีโคบุตรจัดการเอาใส่กล่อง เก็บรักษาไว้ที่กุฎี ครั้นเห็นว่าทำอย่างไรเสียก็ไม่ตายแล้ว ทศกัณฐ์ก็ให้มีจิตคิดฮึกเหิมกำเริบฤทธิ์อิจฉา ท้าวกุเปรันผู้เป็นพี่ชายต่างมารดา ที่มีบุษบกแก้วอยากจะชิงเอามาเป็นของตนเสีย จึงเหาะไปเมืองกาลจักร แต่ไปพบกุเปรันระหว่างทางซึ่งกำลังขมป่าที่เขาไกรลาสอยู่ จึงร้องข่มขู่จะเอาบุษบก ถ้าไม่ให้จะฆ่าให้ตาย กุเปรันไม่ยอมให้จึงเกิดการรบสู้กันขึ้น กุเปรันสู้ไม่ได้เป็นฝ่าย พ่ายแพ้ จำต้องกระโดดหนีจากบุษบกขึ้นไปบนยอดเขาไกรลาสไปขอความช่วยเหลือจาก พระอิศวร เมื่อทศกัณฐ์ไล่ตามเข้าไป พระอิศวรกำลังเข้าฌานบนหลังช้างได้ยินเสียงอีกทีก็พอ

ลืมนพระเนตรขึ้นมาเห็นทศกัณฐ์ วิ่งไล่ตามกุเบรันกระชั้นชิดเข้ามาก็ทรงกริ้ว ทรงถองดาข้างขว้างมาปักอกแล้วสาปให้นั้นติดตรึงอกอยู่ต่อเมื่อตายแล้วจึงหลุดออก ทศกัณฐ์เจ็บปวดจึงผละจากการวิ่งตามพี่ชายหันกลับไปขึ้นบุษบกเหาะหนีกลับกรุงลงกา ขอให้พระวิศวกรรมช่วยแก้ไข พระวิศวกรรมเลื่อยงาส่วนที่ยื่นออกมาให้ขาดเสมอพื้นอก แล้วนิรมิตเครื่องประดับขึ้นมาปิดปากกรอยที่เหลือจมอยู่ในอกนั้น

ทศกัณฐ์ชอบเที่ยวล่องประเวณีในที่ต่าง ๆ ชั้นแรกแปลงเป็นเทพบุตร ร่วมสมพาสกับนางอัปสรชั้นดาวดึงส์ แล้วแปลงเป็นปลาร่วมกับนางปลา เกิดลูกชื่อนางสุพรรณมัจฉา แปลงเป็นช่างสมพาสกับนางช่างพังมีลูกชายสองตน ชื่อ ทศศิริวัน ทศศิริธร มีร่างกายเหมือนพ่อ หน้าเหมือนแม่ พญายักษ์อัศรณพระสหายขอเอาไปเลี้ยงกับทางด้านมนุษย์ ร่วมสมพาส กับสนมหนึ่งพันนาง มีลูกชายนางละตน รวมเรียกว่า สหัทศกุมาร กับนางสนมอื่น ๆ มีลูกชายชื่อว่าสิบลธอีกสิบตน กับนางกาลอัศมีลูกชายชื่อ บรรลัญกลป กับนางมณโฑมีลูกชายชื่อธณพัตร์ ภายหลังเมื่อรบชนะพระอินทร์ ทศกัณฐ์จึงเปลี่ยนชื่อให้ใหม่ว่า อินทรชิต และมีลูกหญิงคนหนึ่ง ซึ่งเมื่อเกิดมาพวกโหรอันมีพิเภกเป็นหัวหน้าทำนายว่าเป็นกาลกรรณิ เกิดมาเพื่อสำหรับล้างผลาญพวกอสูรพรหมวงศ์ ทศกัณฐ์สั่งให้ใส่ผอบนำไปลอยน้ำในแม่น้ำวาลลา ลูกหญิงทศกัณฐ์ คนนี้ต่อมาชื่อว่า สีดา ลูกตนสุดท้องชื่อไพนาสุริยวงศ์ หรือทศพิน

ต่อมาได้คิดริษยาพวกนักสิทธิ์ ว่าถ้ามีตบะญาณกล้าสามารถสอนบรรดาสาธุศิษย์ ให้มีฤทธิ์เข้มแข็งอาจมีศัตรูในภายหน้า จึงให้นางกากนาสูรผู้เป็นยายไปทำลายสำนักพระฤๅษีทั้งสิ้นทุกเจ็ดวัน มิให้มีโอกาสบำเพ็ญภาวนาได้ พระวชิษฐ์ พระสวามิตรต้องเชิญ พระราม พระลักษมณ์ ครั้งเป็นพระกุมารไปปราบ กากนาสูรนั้นเสีย เมื่อไปประพาสป่าให้ยักษ์ชีวหาน้องเขยเฝ้าเมือง ชิวหานอนหลับแลลั่นคลุ้มเมืองไว้กลับมาไม่เห็นเมือง เอาจักรขว้างตัดลิ้นชีวหาขาดตายคาที่ นางสำนักราเป็นหม้ายไปตระเวนป่าถูกพระลักษมณ์ทำร้ายกลับมาเพ็ญทูลพรรณนาโณมนางสีดาให้ฟัง ทศกัณฐ์ก็คิดใคร่อยากจะได้เป็นเมีย จึงไปลักนางสีดา เอามาไว้ที่กรุงลงกา พยายามไหว้กราบเท่าไรนางก็มีได้ยิดด้วย

ต่อมาอีกคราวหนึ่งฝันร้าย พิเภกทำนายว่าต้องส่งนางสีดาคืนพระรามก็โกรธพิเภกขับไล่ไปเสียจากเมือง คราวที่ทหารวานรแสดงกำลังให้พิเภกดู ทศกัณฐ์ได้ยินเสียงกึกก้องให้ยักษ์ศุภสารณ์ไปสืบเหตุครั้นทราบแล้วก็แปลงเป็นฤๅษีชื่อ สิทธิโคดมไปหาพระรามที่พลับพลา เป่ามนต์ผูกปากพิเภกไว้ ว่ากล่าวให้พระรามเกรงฤทธิ์ทศกัณฐ์ และให้ขับพิเภกไปเสีย เมื่อพระรามไม่ยอมตามจึงคิดตัดศึก ด้วยการให้นางเบญกายแปลงเป็นนางสีดาตายลอยน้ำไปติดอยู่ที่ท่าสงพลับพลา พระราม ครั้นอุบายนี้ไม่สำเร็จ ถึงคราวที่พระรามจงถนนข้ามไปลงกา ก็สั่งให้นางสุพรรณมัจฉาเกณฑ์บริวารปลาให้ค้ำก่อนศิลาที่ถมลงมานั้นทิ้งเสียที่อื่น แต่ถนนก็สำเร็จจนได้ ครั้นพระรามยกพลข้ามสมุทรไปตั้งฐานทัพอยู่เชิงเขามรกตใช้องคตให้เป็นทูตไปสื่อสารให้ทศกัณฐ์ทราบว่าจะถ้าไม่ส่งนางนางสีดาจะเกิดสงครามและจะถูกฆ่าทศกัณฐ์ไม่ยอมส่ง ข้าได้ยกฉัตรแก้วขึ้นอาณูภาพแห่งฉัตรนั้น เมื่อยกขึ้นตั้งกลางกรุงลงกาจะบังแสงตะวันให้กองทัพข้าศึกซึ่งประชิดเมืองมืดมิดไม่เห็นหนทาง ตรงกันข้ามฝ่ายลงกาจะเห็นข้าศึกเพียงฝ่ายเดียวสามารถยกกองทัพบุกฆ่าฟันได้ตามประสงค์ แต่สุครีพไปหักฉัตรนั้นเสีย และเอามงกุฎทรงของทศกัณฐ์กลับไปถวายพระรามต่างเคียด

ต่อจากนั้นได้ให้มัยราภณีไปตัดศึก หนุมานก็ฆ่าเสีย ให้กุมภกรรณออกไปรบหลายคราว ในที่สุดต้องศรพระราม ตายให้อินทรชิตออกรบหลายครั้งสุดท้ายก็ตายเพราะศร พระลักษมณ์ เมื่อออกรบเองก็พ่ายแพ้พระรามต้องเลิกทัพกลับ เข้าลังกา ขอให้มุลพลัมเพื่อนรักอุปราชเมืองปางตาลมาช่วยรบได้ท้าวสหเสเดชะพี่ชายเพื่อนขอมาช่วยทำศึกด้วย มุลพลัม ตายด้วยศรพระลักษมณ์ สหเสเดชะตายด้วยมือหนุมาน ให้แสงอาทิตย์ไปรบก็จบชีวิตด้วยศรพระราม คราวนี้ต้องออกรบ เอง ก็แพ้พระรามอีกหนีกลับเข้าลังกา ขอให้สัทลุงเพื่อนอีกตนเจ้ากรุงจักรวาล และตรีเมฆลูกพญาตรีเศียรมาช่วยศึก ก็ตายในสนามรบทั้งสองตน ตนเองจึงแอบไปทำพิธีในอุโมงค์ที่เขานิกลาล หากครบเจ็ดวันตัวจะเป็นเพชร นี้จะมีฤทธิ์ ชีที่ผู้ใดจะต้องตาย ถึงจะแต่งให้ผู้ใดออกรบ ผู้นั้นก็ไม่มีใครฆ่าตายได้ สุครีพ หนุมาน นิลนทน์ไปทำลายพิธี ทำอย่างไร ๆ ทศกัณฐ์ก็ไม่โกรธจนถึงขั้นตีมัน ครั้นหนุมานไปพานางมณโฑมาหยอกเย้าต่อหน้า ก็โกรธอย่างร้ายกาจเป็นอันเสียพิธี และได้แจ้งข่าวศึกขอความช่วยเหลือไปยังท้าวสัทธาสูร เจ้ากรุงฮัสตสกับวิรุญจำบัง บุตรพญาทุษณ์เจ้าเมืองจารึก แต่ก็พากันไปตายอีกทั้งสองตน จึงต้องเป็นโจทย์สร้างเรื่องเท็จกล่าวโทษพระรามต่อท้าวมาลีวราชพระอัยกาผู้มีวาจาสิทธิ์ เพื่อให้สาปพระราม แต่ท้าวมาลีวราชพิพากษาได้ความจริง กลับสาปทศกัณฐ์ให้แพ้ย่ายตายด้วยศรพระราม ด้วยความแค้น ทศกัณฐ์จึงไปทำพิธีเฝารูปเทวดา และซุบซอกกบิลพัทธ์ ที่หาดทรายกรดเชิงเขาพระสุเมรุ แต่ถูกพระอิศวรใช้เทพบุตรพาลี มาทำลายพิธี เมื่อเสียพิธีรุ่งขึ้นทศกัณฐ์ยกกองทัพออกรบหมายจะฆ่าพิเภกเพื่อตัดศึก พุ่งหอกกบิลพัทธ์ไปแต่พระลักษมณ์ เข้าขวางไว้จึงต้องหอกสลบ พิเภกแนะนำวิธีแก้ไข หนุมานไปหาสรรพยาวิเศษมา แล้วให้ไปเอาศิลาบดที่บาดาล และลูก หินที่ทศกัณฐ์ทำขैनยหนูนอนต่างหมอน เมื่อได้ศิลาบดแล้วก็ตรงไปลังกา ทศกัณฐ์กำลังนอนหลับอยู่กับนางมณโฑ หนุมานแก้มองนางมณโฑผูกติดกับผมทศกัณฐ์ แล้วสาปว่าจะทำประการใดมิให้ออก นอกจากให้นางมณโฑตบศีรษะ ทศกัณฐ์ก่อนสามที ครั้นการณเป็นไปตามนั้นแล้วพระลักษมณ์ฟันรูดชีวิตได้ ทศกัณฐ์ให้เชิญพี่ชายต่างมารดาอีกตนหนึ่ง ชื่อท้าวทพันสูรผู้ครองเมืองจักรวาลมาช่วยรบ ก็ตายด้วยศรพระราม นางมณโฑจึงอาสาทำพิธีหุงน้ำทิพย์ ถ้าเกิดน้ำอมฤต แล้วให้ส่งไปยังกองทัพ ส่วนทศกัณฐ์ยกออกไปสนามรบพร้อมกับทศคีรีวัน ทศคีรีธร สองยักษ์ผู้เป็นลูก เพื่อขัดตาทัพไว้เป็น การคายน้ำทิพย์ครั้งสองเฮอร์สถูกศรพระลักษมณ์ตาย ก็จำเป็นต้องเข้ารบประทั่งไว้จนกว่าจะได้ น้ำทิพย์ ที่นางมณโฑส่งไป ให้น้ำทิพย์นั้นพรมซากศพอสูรที่ตาย ในสนามรบ ก็จะฟื้นคืนชีพเป็นอสุรกายขึ้นมาทั้งหมด กรูกันเข้าต่อสู้กองทัพข้าศึก หนุมานไปทำลายพิธีนางมณโฑ จนเลิกทำพิธีหุงน้ำทิพย์ส่งมา และเมื่อทศกัณฐ์ยกกองทัพไปรบกับพระรามครั้งสุดท้าย ก็ตายด้วยศรพระราม

เนื้อเรื่องการแสดงโขน เรื่อง รามเกียรติ์ ชุด กรรมบทศกัณฐ์

องค์ที่ ๑ : กรรมลิขิต

ตอน แค้นรักยักษ์นิ

นางสำนึกขา ขนิษฐา (น้องสาว) ท้าวทศกัณฐ์ หลังจากพญาชีวหาผู้เป็นพระสวามีสิ้นชีวิต จึงเป็นหม้ายวันหนึ่ง เกิดความรู้สึกว่าเหวคิดจะหาคู่ครองใหม่ จึงทูลลาทศกัณฐ์ออกเที่ยวตระเวนป่า เหาะข้ามมหาสมุทรมายังอีกฟากฝั่งหนึ่ง กระทั่งมาถึงชายฝั่งแม่น้ำโคธราใกล้บรรณศาลาที่พระราม นางสีดา และพระลักษมณ์ พักอาศัยบำเพ็ญพรตภาวนา นางสำนึกขาเห็นพระรามลงสรงน้ำก็เกิดรักใคร่ลุ่มหลง จึงแปลงร่างเป็นหญิงงามไปดักกรอ ครั้นพระรามสรงน้ำเสร็จก็จะเสด็จกลับปลับปลา นางสำนึกขาแปลง จึงเข้ามาพูดจาหวานล่อมเกี้ยวพาราสี แต่พระรามทรงปฏิเสธพร้อมกับขับไล่ให้ไปให้ไกลจากพระองค์ นางสำนึกขาจำแลงไม่ลดละความพยายาม เดินตามพระรามมาจนถึงภูก็ได้พบนางสีดาผู้เป็นมเหสี จึงคิดว่าเพราะนางสีดาเนื้อที่เป็นต้นเหตุ ดังนั้นด้วยความหึงหวงจึงตรงเข้าตบตี แต่ถูกพระรามเข้าขวางกั้นป้องกันไว้ นางสำนึกขาจึงกลายร่างกลับเป็นนางยักษ์นิหมายจะเข่นฆ่านางสีดา

ฝ่ายพระลักษมณ์มาเห็นเหตุการณ์ ก็เข้าต่อสู้กับนางยักษ์ จนนางยักษ์พ่ายแพ้ถูกพระลักษมณ์ใช้พระขรรค์ตัดมือ ตัดเท้า ตัดจมูก และตัดหู ขาดแห้วไป จากนั้นก็ทุบตีขับไล่ให้ไปจากบรรณศาลา ทำให้นางสำนึกขาโกรธแค้นอาฆาต กระเสือกกระสนเดินทางกลับไปทูลฟ้องพญาขร พญาทูลชน และพญา ตรีเศียร ๓ พระเชษฐา เมื่อพี่ชายทั้ง ๓ เห็นสภาพน้องสาว ที่ร่างกายมีบาดแผลฉกรรจ์และได้ฟังคำเพ้อทูลก็เกิดความคั่งแค้น จึงยกกองทัพออกไปรบกับพระราม พระลักษมณ์ ถูกพระรามแผลงศรสังหารถึงแก่ความตายทั้ง ๓ ตน

องค์ที่ ๒ : ชีวิตสู่กรรม

ตอนที่ ๑ หลงจินอรัญ

ฝ่ายนางสำนึกขาอพยพพาพี่ชายทั้ง ๓ ยกกองทัพออกไปรบกับพระรามแค้น ให้ตนอยู่ที่เมืองโรมคัล พอรู้ข่าวว่าพี่ชายทั้งสามถูกพระรามสังหารสิ้นชีวิต ก็เกิดความเกรงกลัว คิดว่าพระราม พระลักษมณ์ จะตามมาเข่นฆ่าตน จึงรีบเดินทางออกจากเมืองโรมคัล เหาะข้ามมหาสมุทรกลับมายังกรุงลงกา เพื่อกราบทูลฟ้องท้าวทศกัณฐ์ ให้ทรงทราบ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อมาถึงก็ร้องไห้เข้าไปเฝ้าทศกัณฐ์ทันที เพื่อบอกเล่าเรื่องราวที่ถูกพระราม พระลักษมณ์สองฤๅษีทำร้าย และเล่าถึงความงดงามของนางสีดามเหสีพระราม วางถามเกินกว่าสตรีทั้งสามโลกให้ทศกัณฐ์พี่ชายฟัง จนทศกัณฐ์เกิดอาการเคลิ้มหลงอยากได้นางสีดามาคครอง แม้นางมณโฑมเหสีจะพูดเตือนสติ ว่าพระราม นางสีดา และพระลักษมณ์ คือ ผ่ापงศ์พระนารายณ์อวตาร หากไปลักนางสีดามา ลงกาจะเป็นอันตราย แต่ทศกัณฐ์กลับมิเชื่อฟัง ทั้งยังพาลโกรธ นางมณโฑหาว่าดั่งแเง เอาแต่หึงหวง จึงเดินทางไปพบพญามาริศ ให้เร่งเดินทางร่วมกันไปวางกลอุบายลักนางสีดา

ตอนที่ ๒ กลยุทธ์ลัทธิ

เมื่อทศกัณฐ์พร้อมด้วยพญามาริศ ยกไพรพลมาถึงชายฝั่งแม่น้ำโคธาใกล้อาศรมพระราม จึงสั่งให้มาริศแปลงกายเป็นกวางทองไปล่อลวง ครั้นนางสีดาเห็นก็เกิดรักใคร่อยากได้กวางทอง ทูลวอนพระรามให้ตามจับมาให้ แม้พระลักษมณ์จะทูลทัดทานนางก็ไม่เชื่อฟัง ทำให้พระรามจำเป็นต้องเสด็จออกจากอาศรมติดตามกวางทองเข้าไปในป่าลึก จนเห็นผิดสังเกตก็ทรงแผลงศรไปต้อนกวางร่างกลับเป็นยักษ์ ส่งเสียงร้องคล้ายเสียงพระราม ให้พระลักษมณ์ ตามออกไปช่วย เป็นเหตุให้นางสีดาอยู่ในบรรณศาลาแต่เพียงลำพังจึงเป็นโอกาสให้ทศกัณฐ์ลอบลักพานางสีดาไปยังกรุงลงกา แต่ระหว่างทางได้พบกับพญานกขี้เฒ่า เห็นทศกัณฐ์ลักพานางสีดามาจึงเข้าขวางกั้น บอกให้ทศกัณฐ์นำกลับไปถวายคืนแก่พระราม ทศกัณฐ์ไม่ยอมจึงเกิดต่อสู้กัน ทศกัณฐ์ไม่อาจสังหารพญานกขี้เฒ่าได้ จนพญานกขี้เฒ่าพลัดตัวปลั่งปากพูดออกไปว่านอกจากแหวนนางสีดาแล้ว ไม่มีใครฆ่าตนได้ ทศกัณฐ์จึงถอดแหวนนางสีดาขว้างส่ายปีกหักตกลงสู่พื้นดิน แล้วพานางสีดามุ่งหน้าไปกรุงลงกา ฝ่ายพระราม พระลักษมณ์ รู้ว่าต้องกลยุทธ์ต่างพากันรีบกลับมายังบรรณศาลาไม่พบนางสีดา จึงออกติดตามจนมาพบพญานกขี้เฒ่าเรื่องทศกัณฐ์ลักพานางสีดาไป แล้วถวายแหวนนางสีดาแก่พระราม ก่อนสิ้นชีวิต พระรามทรงเสียใจเดินทางติดตามนางด้วยความโศกเศร้า กระทั่งได้ไพร่พลวานรมาสามีกัด เป็นข้าทหาร

ตอนที่ ๓ : ชะตากรรม

ตอนที่ ๑ ขัณฑ์จากพงศ

หลังจากที่ทศกัณฐ์ลักพานางสีดามาไว้ยังกรุงลงกาแล้ววันหนึ่งขณะที่บรรทมหลับ ทศกัณฐ์ได้สุบินนิมิตว่า มีแฉ่งขาวบินมาต่อสู้กับแฉ่งดำ แฉ่งขาวเก่งกาจกว่าฆ่าแฉ่งดำตาย เมื่อร่างตกลงถึงพื้นดินกลับกลายเป็นยักษ์ แล้วยังฝันว่านั่งถือกะลาใส่น้ำมันยางมีสายขนวนไส้ ผูกโยงล้าม และมีหญิงงามนางหนึ่งมือถือไฟวิ่งเข้ามาจีจู้จนไฟลามลุกไหม้ถึงมือตนจึงให้พิเภกผู้เป็นน้องชายทำนายฝัน พิเภกทำนายว่าพระสุบินครั้งนี้ร้ายกาจนักกรุงลงกาจะเดือดร้อนไปทั่ว เพราะจะมีศัตรูมาจากทิศบูรพามาผลาญกรุงลงกาแหลกย่อยยับ ซึ่งกะลาที่ทรงถือในมือก็คือ กรุงลงกา เชื้อสายไส้ขนวนคือ ท้าวทศกัณฐ์ น้ำมันยางคือ พระญาติวงศ์พงศา เพลิงนั้นคือ นางสีดา ส่วนสตรีที่วิ่งมาจุดไฟคือนางสำมะนกขา อันแฉ่งขาวหมายถึงพระราม แฉ่งดำนั้นคือ ทศกัณฐ์ ซึ่งในตำราที่ไม่มีทางแก้ไข แต่ถ้าต้องการให้ฝันร้ายกลายเป็นดี ทศกัณฐ์ต้องถือธรรมมั่นสุจริต และขอให้ส่งนางสีดาคืนไปให้พระราม เรื่องร้ายทั้งหลายก็จะสงบลง ทศกัณฐ์ได้ฟังพิเภกทูลทำนายเช่นนั้นก็รีวไรธ หว่าพิเภกมีใจเข้าข้างพระรามผู้เป็นศัตรู จึงขับไล่ออกจากเมือง และสั่งให้บริวารพร้อมลูกเมีย พิเภกปราศจากฤทธิ์เดชต้องทนทุกข์ระเหินเดินป่า จนได้มาเข้าเฝ้าพระรามขอพึ่งพระบารมีสวามีภักดีด้วยความจงรักภักดี ตราบจนชีวิตจะหาไม่ และเมื่อพระรามรับพิเภกมาเป็นข้าทหารแล้ว จึงทรงออกตรวจตราไพร่พลวานร แล้วยกกองทัพข้ามมหาสมุทรข้ามมายังกรุงลงกา

ตอนที่ ๒ รณรงค์สงคราม

กล่าวฝ่ายทศกัณฐ์ ครั้นรู้ข่าวว่าพระรามยกกองทัพวานรข้ามมหาสมุทรมาทำสงครามเพื่อชิงนางสีดา จึงใช้ให้เหล่าบรรดาพระญาติวงศ์พงศา และมิตรสหาย ยกกองทัพออกทำสงคราม อสุรพงศ์ต่างพ่ายแพ้พระรามและขุนทหารวานร ต้องพากันล้มตายวายชีวิตจนเกือบจะสูญสิ้นโคตรวงศ์ ทำให้ทศกัณฐ์ต้องยกกองทัพออกทำสงครามด้วยตนเอง แต่ด้วยพระบารมีแห่งองค์พระนารายณ์อวตาร และกรรมเวรซึ่งทศกัณฐ์ทำไว้ จึงเป็นเหตุให้พ่ายแพ้แก่พระราม จนชีวิตวอดวายตายตกไปตามอกุศลกรรมที่ก่อทำสร้างไว้

